

2006-cı ilin 9 ayının yekunları üzrə pul siyasətinin yerinə yetirilməsi vəziyyəti haqqında

1. Makroiqtisadi durum və qlobal iqtisadi proseslər

2006-cı ilin 9 ayında Milli Bank makroiqtisadi sabitliyin və berrəqəmli inflyasiyanın təmin olunmasına, ölkənin sosial-iqtisadi inkişaf proqramlarının dəstəklənməsinə yönəlmiş pul siyasəti yeritmişdir. Pul siyasəti qarşısında duran vəzifələrin yerinə yetirilməsinə ölkə daxilində və xaricində baş verən iqtisadi proseslər də təsir göstərmişdir.

Makroiqtisadi vəziyyət. 2006-cı ildə ölkədə iqtisadi artım tempi daha da sürətlənmişdir. 9 ayda iqtisadiyyatın əsas makroiqtisadi göstəricisi olan ÜDM-in 34%-lik artımı baş vermişdir. Əvvəlki ilin müvafiq dövrünə nisbətən sənaye məhsulunun istehsalında 39.2%, yük daşınmasında 9.4%, rabitə xidmətlərində 22.7%-lik, əmtəə dövriyyəsində 12.6%-lik artıma nail olunmuşdur.

Bazar iqtisadiyyatlı ölkə statusu üçün vacib şərt olan **özəl sektorun** iqtisadiyyatdakı rolu da artmaqdadır. 2006-cı ilin I yarısında ÜDM-in 75%-dən çoxu, o cümlədən sənaye məhsulunun 75.8%-i, kənd təsərrüfatı məhsulunun 99%-i, əsaslı kapitalla investisiya qoyuluşlarının 77.3%-i, yükdaşımaların 55%-i, rabitə xidmətlərinin 72.4%-i qeyri-dövlət bölməsinin payına düşmüşdür.

İnflyasiya 2006-cı ilin sentyabr ayında ilin əvvəlinə nisbətən 6,2%, əvvəlki ilin müvafiq ayına nisbətən 10,3% təşkil etmişdir. Mövsümi tərəddüdlərə məruz qalan və inzibati tənzimlənən qiymətlərin çıxarılması yolu ilə hesablanan *baza inflyasiya* isə ilin əvvəlinə nisbətən 6%, əvvəlki ilin müvafiq ayına nisbətən 8,2% olmuşdur.

İnflyasiya modeli göstərir ki, yarım 9 ay ərzində inflyasiyanın 39.1%-i **monetar faktorlarla** bağlı olmuşdur. Dövr ərzində pul kütləsi, nominal effektiv məzənnə, dizelin bahalaşması, mövsüm kimi ənənəvi amillərlə yanaşı, dünya bazarında şəkərin qiymətinin yüksəlməsi kimi qeyri-ənənəvi amillər də qiymətlərin dəyişiminə təsir göstərmişdir.

İqtisadiyyatın gələcək inkişafını təmin edən əsas amil kimi əsaslı kapitalla **investisiyanın həcmi** ötən illə müqayisədə 16.4% artaraq 4.2 mlrd. AZN təşkil etmişdir. Bunun da 60.3%-ni və ya 2,6 mlrd. AZN-ni xarici investisiyalar təşkil etmişdir. Daxili investisiyalar ötən ilin müvafiq dövrünə nəzərən 52,8% artmışdır. İqtisadiyyata investisiyaların 39.6%-i qeyri-neft sektoruna yönəldilmişdir.

Son illər Azərbaycanın **xarici ticarət balansında** müsbət olunan müsbət meyllər bu ildə də davam etmişdir. Dünya bazarında neftin qiymətinin yüksək olaraq qalması ölkənin xarici balansının daha da yaxşılaşmasına zəmin yaratmışdır. Xarici ticarət dövriyyəsi yanvar-avqust aylarında 7003.4 mln.\$ təşkil etmişdir ki, bunun da 3658.1.5 mln. \$ ixracın, 3345.3 mln. \$ isə idxalın payına düşür. 2005-ci ilin yanvar-avqust ayları ilə müqayisədə xarici ticarət dövriyyəsinin ümumi həcmi 38.2%, o cümlədən ixrac 1.7 dəfə, idxal isə 14.5% artmışdır.

Əhalinin sosial vəziyyətinin də yaxşılaşması davam etmişdir. Belə ki, orta aylıq əmək haqqı 138.5 AZN-ə çatmış və onun artım tempi 19.9% təşkil etmişdir.

Əhalinin gəlirlərinin artması isə öz növbəsində alıcılıq qabiliyyətinin yüksəlməsinə səbəb olaraq real sektorun inkişafına zəmin yaradan amillərdən biri olmuşdur.

Dünya maliyyə və əmtəə bazarlarında baş verən meyllər. Aparıcı ölkələrin iqtisadiyyatında baş verən proseslər onların maliyyə bazarlarının indikatorlarında öz əksini tapmışdır.

Hesabat dövründə ABŞ dollarının **məzənnəsi** dünyanın aparıcı valyutalarına nəzərən müxtəlif istiqamətlərdə dəyişmişdir. Belə ki, 2006-cı ilin 9 ayında ABŞ dollarının məzənnəsi avroya nəzərən 4.8%, Rus rubluna nəzərən 6.9%, İsveçrə frankına nəzərən 2.6%, İngilis funt sterlinginə nəzərən 6.4%, Qazax tengəsinə nəzərən 4.9% dəyərdən düşdüyü halda, Türkiyə lirəsinə nəzərən 12.8% , Yapon yeninə nəzərən 1.4% möhkəmlənmişdir.

Qeyd edək ki, bu dövrdə dolların məzənnəsinə ABŞ-ın xarici ticarət balansındakı kəsirin artması azaldıcı, Federal Ehtiyat Sistemi tərəfindən uçot dərəcəsinin yüksəldilməsi (dövr ərzində FES-nin uçot dərəcəsi 4 dəfə dəyişdirilərək 4.25%-dən 5.25%-ə qaldırılmışdır) isə artırıcı təsir göstərmişdir.

Hesabat dövrü ərzində əsas **fond indekslərinin** səviyyəsində əhəmiyyətli dəyişiklik baş verməmişdir. Belə ki, Nyu York Fond Birjasında hərraca çıxarılan 30 ən iri sənaye şirkətinin orta qiymətini əks etdirən *Dow Jones indeksi* 7.7%, ABŞ-ın 100 ən iri yüksək texnoloji şirkətinin səhmlərinin qiymətləri əsasında hesablanmış *Nasdaq indeksi* isə 0.3% artmışdır. Tokio Fond Birjasında hərraca çıxarılan 225 ən iri şirkətin səhmlərinin qiymətləri əsasında hesablanmış *Nikkei indeksi* 2.1% azalmış, Avropanın 100 ən iri şirkətinin səhmlərinin qiymətləri əsasında hesablanmış *FTSE eurotop 100 indeksi* 5.2% artmış, Almaniya Fond Birjasında hərraca çıxarılan 100 ən iri şirkətin səhmlərinin orta qiyməti-*DAX indeksi* 8.4% yüksəlmişdir.

2006-cı ilin 9 ayında dünya bazarında Brent markalı **neftin orta qiyməti** 68.5 ABŞ dolları təşkil etmişdir. Bu da 2005-ci ilin 9 ayında olduğundan (54.6\$) 25.5% çox olmuşdur. Neftin qiymətinin qalxmasına İranın nüvə proqramı ətrafında yaranan ajiotaj, OPEC tərəfindən neft hasilatı həcmiminin azaldılacağına dair fikirlərin səslənməsi, habelə Nigeriyadakı qeyri-sabit siyasi vəziyyət kimi amillər təsir göstərmişdir.

Hesabat dövrü ərzində dünya bazarlarında **qızılın qiymətinin** də kəskin artması müşahidə olunmuşdur. Belə ki, beynəlxalq banklararası bazarda qızılın spot qiyməti 1 yanvarda 517 ABŞ dolları olduğu halda, hesabat dövrünün sonuna 16,5% (və ya 85.4 ABŞ dolları) artaraq 602.4 ABŞ dolları səviyyəsinə yüksəlmişdir. Qızılın dünya bazarlarında qiymətinin yüksəlməsinə əsas səbəb İranın nüvə proqramı ətrafında yaşanan qeyri-müəyyənlik nəticəsində investorlar tərəfindən etibarlı investisiya obyektinə olan qızıla marağın artması olmuşdur.

2. Pul siyasəti

Pul siyasətinin hədəfləri və alətləri. Milli Bank nəzərdə tutduğu tək rəqəmli inflyasiyaya nail olmaq üçün açıq bazar əməliyyatları, faiz dərəcələri, habelə məcburi ehtiyat normaları kimi alətlərdən istifadə etməklə pul kütləsinə təsir göstərmişdir.

Hesabat dövrü ərzində **notların** yerləşdirilməsi üzrə Milli Bank tərəfindən 39 auksion keçirilmişdir. Emissiyanın ümumi həcmi 714 mln. AZN təşkil etmişdir. Yerləşdirilmiş notların həcmi isə 506,4 mln AZN təşkil etmişdir. Hesabat dövrü ərzində Milli Bankın qısamüddətli notları üzrə orta ölçülmüş gəlirlilik artaraq, dövrün əvvəlində keçirilmiş ilk auksiondakı 11,29%-dən sonuncu auksionda 15,09%-dək yüksəlmişdir. Hesabat dövrünün sonuna dövrüdə olan notların həcmi 73,4 mln. AZN təşkil etmişdir.

Bankların likvid vəsaitlərə ehtiyacını, onların müştərilər qarşısında öhdəliklərin vaxtında icrasını təmin etmək məqsədilə hesabat dövründə aparılmış əks-REPO əməliyyatlarının (1 günlük) həcmi 47,7 mln. AZN təşkil etmişdir. REPO əməliyyatları üzrə orta faiz dərəcəsi isə 4-8% diapozonunda olmuşdur. Hesabat dövrü ərzində Əks-REPO əməliyyatlarının (1 günlük) həcmi 30,4 mln. AZN təşkil etmişdir. Əks-REPO əməliyyatları üzrə orta faiz dərəcəsi 16% təşkil etmişdir.

Hesabat dövründə **uçot dərəcəsi** 1 dəfə dəyişdirilmiş, iyul ayının 3-də 9%-dən 9.5%-ə yüksəldilmişdir.

Məzənnə. Neftin bir barrelinin dünya qiymətinin yüksək olaraq qalması, xarici investisiyaların yüksək tempə artmaqda davam etməsi və neft gəlirlərinin geniş istifadəsi şəraitində hesabat dövründə də xarici valyutanın təklifi manatın təklifini üstələmişdir. Nəticədə 2006-cı ilin 9 ayında manatın ABŞ dollarına qarşı rəsmi məzənnəsi 4.6% güclənmişdir.

Manatın dollara nəzərən nominal ikitərəfli məzənnəsinin möhkəmlənməsinə baxmayaraq 2006-cı ilin 9 ayında manatın əsas ticarət partnyoru olan ölkələrin valyutalarına nisbətən orta dəyişimini xarakterizə edən nominal effektiv məzənnəsi demək olar ki, sabit qalmışdır. Belə ki, bu göstərici ümumi ticarət çəkili 0.4%, ixrac çəkili 1.1% aşağı düşmüş, idxal çəkili isə 0.5% bahalaşmışdır.

Manatın **real effektiv məzənnəsi** 2006-cı ilin 9 ayında ümumi ticarət dövrüdəsi üzrə 2.3%, idxal çəkili 2.4%, ixrac çəkili isə 2.2% artmışdır. **Qeyri-neft sektoru üzrə real effektiv məzənnə** ümumi ticarət dövrüdəsi üzrə 3.3%, idxal çəkili 3.4%, ixrac çəkili 1.2% artmışdır.

Lakin, uzunmüddətli dövrdə ölkənin beynəlxalq rəqabət qabiliyyəti əlverişli olaraq qalmaqdadır. Belə ki, 2006-cı ilin sentyabrında 2000-ci ilin dekabrına nisbətən manatın qeyri-neft sektoru üzrə real effektiv məzənnəsi 7,7% ucuzlaşmışdır və ona görə də hesabat dövründəki möhkəmlənmə qeyri-neft ixracatının beynəlxalq rəqabətliliyinə elə bir ciddi təsir göstərməyəcəkdir.

Milli Bank valyuta bazarında tələb və təklifi tənzimləmək yolu ilə manatın məzənnəsinə təsir etmişdir. 9 ay ərzində Milli Bankın **valyuta bazarına müdaxiləsi** alışıqlu olmuş və 540.3 mln. \$ təşkil etmişdir.

Milli Bankın sərəncamında olan valyuta ehtiyatlarının həcmi 2006-cı ilin 9 ayının yekunu üzrə ilin əvvəli ilə müqayisədə (961,71 mln. ABŞ dolları) 58,3% və ya 560.6 mln. ABŞ dolları artaraq 1522,3 mln. ABŞ dollarına çatmışdır.

Monetar idarətmənin institusional inkişafı. Pul siyasəti qarşısında qoyulan vəzifələrə nail olmaq üçün hesabat dövründə monetar idarətmənin institusional inkişafı da diqqət mərkəzində saxlanılmışdır.

Monetar idarətmə mexanizminin çox önəmli elementlərindən biri olan mükəmməl **iqtisadi tədqiqat bazasının** dərinləşdirilməsi istiqamətində işlər davam etdirilmişdir.

Baza inflyasiyanı səmərəli hədəfləyə bilən və maliyyə stabilliyini təşviq edən pul siyasəti mexanizminin yaradılması məqsədilə *Azərbaycanda maliyyə sistemi və pul siyasətinin transmissiya mexanizminin xüsusiyyətlərinin qiymətləndirilməsi* mövzusunda tədqiqat aparılmışdır. Tədqiqat işində pul siyasətinin ənənəvi transmissiya kanalları və bu sahədə mövcud olan nəzəri fikirlərin izahı verilmiş, digər ölkələrin təcrübəsi əsasında pul siyasətinin transmissiyası ilə bağlı aparılmış tədqiqatların xülasəsi və onların ümumiləşdirilmiş nəticələri təqdim olunmuşdur. Eyni zamanda burada siyasət alətləri və ya əməliyyat hədəflərinin maliyyə sektoru göstəricilərinə və bunun vasitəsilə real sektor göstəricilərinə təsirləri müddət və kəmiyyət baxımından qiymətləndirilmişdir. Bu qiymətləndirmə siyasət əməliyyatlarından asılı olaraq müxtəlif transmissiya kanalları üzrə həyata keçirilmişdir. Tədqiqatda həmçinin pul siyasətinin son hədəfi olan inflyasiyanın monetar göstəricilərdən asılılığı və bu asılılığın kəmiyyətcə qiymətləndirilməsi məsələləri şərh edilmişdir. İnflyasiya proseslərinin qısa və uzun müddətli dövrdə monetar göstəricilərə reaksiyasının fərqlənməsi və inflyasiyaya keçici, şok xarakterli təsirlər təhlil olunur.

Kəmiyyət və dəyər parametrlərinin hədəflənməsi üzərində qurulmuş pul siyasəti rejimləri üzrə beynəlxalq təcrübə öyrənilmişdir. Müasir mərkəzi bankların təcrübəsində pul siyasəti həyata keçirilərkən istifadə olunan müxtəlif strategiyalar tədqiq olunmuşdur. Pul siyasətinin taktikasının müxtəlif operativ hədəflər üzərində qurulması və bunun üçün əsas meyarların seçilməsi, seçilən hədəflərin müsbət və mənfi cəhətləri araşdırılmış və müəyyən edilmişdir ki, ümumilikdə inkişaf etməkdə olan və keçid dövrünü yaşayan ölkələrdə kəmiyyət parametrlərinin hədəflənməsi rejiminə üstünlük verilir. Lakin, həmçinin pul siyasətinin transmissiyasında maliyyə vasitəçiliyinin rolunun getdikcə artması tendensiyasını nəzərə alaraq əksər keçid tipli ölkələr dəyər parametrlərinin hədəflənməsi rejiminə keçidi pul siyasətinin perspektiv strategiyası kimi qarşılarına məqsəd qoymuşlar.

Məcburi ehtiyat normasının monetar göstəricilərə təsiri mövzusunda tədqiqat aparılmışdır. Tədqiqat işində bu sahədə dünyanın bir sıra aparıcı mərkəzi banklarının təcrübəsi öyrənilmiş, pul siyasətinin transmissiya mexanizminin kanallarında biri olan məcburi ehtiyat normasının pul multiplikatoru, kredit təklifi və faiz dərəcələri mexanizmləri vasitəsilə monetar sektora mümkün təsirləri və monetar göstəricilərin məcburi ehtiyat normasına reaksiyası araşdırılmışdır. Yekunda iqtisadiyyatının məxsusi cəhətləri nəzərə alınmaqla müvafiq təkliflər irəli sürülmüşdür.

İqtisadi siyasətin koordinasiyası və makroiqtisadi idarətmə konsepsiyasının layihəsinin işlənməsi çərçivəsində Azərbaycanca Orta Müddətli Xərclər Strategiyasının tətbiqi barədə konsepsiya layihəsi hazırlanmışdır. Çünki, təhlillər nəticəsində müəyyən edilmişdir ki, makroiqtisadi idarətmənin ən effektiv təşkili

mexanizminin əsasında Orta Müddətli Xərc Strategiyası (OMXS) dayanır. Bu, orta müddətli dövrdə fiskal çərçivəni müəyyən edir. OMXS-in Albaniya, Çexiya, Cənubi Koreya, Pakistan, Hindistan, İsveç, Finlandiya, Gürcüstan, Norveç, Finlandiya kimi ölkələr üzrə tətbiqi məsələsi araşdırılmışdır.

İqtisadi siyasətin koordinasiyası və makroiqtisadi idarəetmə konsepsiyasının layihəsinin işlənməsi çərçivəsində həmçinin artıq *maliyyə proqramının tərtibi üzrə metodoloji rəhbərlik* hazırlanmışdır. Maliyyə proqramının sistem şəklində formalaşdırılması üçün zəruri tədbirlər planı hazırlanmış, ölkə iqtisadiyyatının xüsusiyyətlərini nəzərə alaraq makroiqtisadi hesablar çərçivəsində neft və qeyri-neft sahələrinin birbirindən ayrılması metodologiyası müəyyənləşdirilmişdir.

3. Monetar indikatorlar və maliyyə bazarları

İqtisadiyyatın pulla təminatı vəziyyəti. 2006-cı ilin 9 ayında iqtisadi artımın daha da sürətlənməsi şəraitində pul təklifinin artımı davam etmişdir.

Sentyabr ayının yekunu üzrə **manatla pul bazası** ötən ilin müvafiq ayı ilə müqayisədə 62.6% artmış və 1193.4 mln. AZN təşkil etmişdir. **Geniş mənada manatla pul kütləsi (M-2)** isə son bir ildə 82.5% artaraq 1530.6 mln. AZN-ə çatmışdır.

Bank sisteminin pul yaratmaq qabiliyyətini xarakterizə edən göstəricilərin yaxşılaşması müşahidə edilmişdir. Belə ki, **pul multiplikatoru** (manatla geniş pul kütləsinin manatla pul bazasına nisbəti) 2006-cı ilin sentyabrında ilin əvvəlinə nəzərən 10.3% artmışdır. Ölkədə bank infrastrukturunun sürətli inkişafı, xüsusən də mütərəqqi ödəniş sistemlərinin tətbiqi, iri və xırda ödənişlər üzrə banklararası elektron hesablaşmalar sisteminin yaradılması, plastik kart dövriyyəsinin genişlənməsi bank sisteminin pul yaratmaq qabiliyyətinin artmasına əlavə stimül verməkdədir.

Depozit bazarı. 2006-cı ilin sentyabr ayında əmanət və depozitlərin həcmi ötən ilin müvafiq ayı ilə müqayisədə 42.6% artaraq 1805.9 mln. AZN-ə çatmışdır. O cümlədən **hüquqi şəxslərin depozitləri** 44.6% artaraq 1172.6 mln. AZN təşkil etmişdir.

Fiziki şəxslərin əmanətlərinin artımı da davam etmişdir. Belə ki, fiziki şəxslərin əmanətləri son bir ildə 52.2% artmış və 633.3 mln. AZN təşkil etmişdir. Hesabat dövrünün sonuna banklar tərəfindən cəlb olunmuş əmanətlərin 60.6%-i özəl bankların payına düşmüşdür.

Qeyd edək ki, rezidentlərlə yanaşı **qeyri-rezident fiziki şəxslər** tərəfindən də əmanət qoyuluşları yüksək tempə artmaqdadır. Belə ki, 1 oktyabr 2006-cı il tarixinə ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə qeyri-rezident fiziki şəxslərin əmanətləri 46.8% artmışdır.

Əmanətlərin valyutalar üzrə strukturunun təhlili iqtisadi subyektlərin manata olan inamının artdığını göstərir. Belə ki, ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 2006-cı ilin sentyabrında əhalinin xarici valyuta ilə əmanətləri 30% artdığı halda, **manatla əmanətlər** 3.2 dəfə artmışdır. Bu amil pul kütləsinin strukturunu

yaxşılaşdırmaqla manatın iqtisadi dövriyyədə rolunun daha da möhkəmlənməsinə əlverişli zəmin yaradır.

Son bir ildə depozitlər üzrə faiz dərəcələrində yüksəlmə müşahidə edilmişdir. Belə ki, 2006-cı ilin sentyabr ayında manatla depozitlər üzrə orta faiz dərəcəsi 2005-ci ilin sentyabrındakı 8.1%-dən 10.7%-ə, xarici valyuta ilə depozitlər üzrə orta faiz dərəcəsi isə 10.2%-dən 11.5%-ə qalxmışdır. Qeyd edək ki, bu dövrdə ən yüksək artım müddəti 1 ayadək olan depozitlərin faiz dərəcələri üzrə müşahidə edilmişdir.

Kredit qoyuluşları. 2006-cı ilin sentyabrında kredit qoyuluşlarının həcmi ötən ilin müvafiq ayı ilə müqayisədə 61.8% artaraq 2015.1 mln. AZN təşkil etmişdir.

Kredit qoyuluşlarının ÜDM-də (qeyri-neft sektorunun ÜDM-i) xüsusi çəkisi 2006-cı ilin 9 ayında ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 6.6% bəndi yüksəlmişdir.

Yeni verilmiş kreditlərin həcmi 2006-cı ilin yanvar-sentyabr aylarında 2307.8 mln. AZN təşkil etmişdir ki, bu da ötən ilin müvafiq dövründə olduğundan 35.8% çoxdur.

Təhlil olunan dövr ərzində **kredit qoyuluşlarının sahəvi strukturunda** köklü dəyişikliklər müşahidə edilməmişdir. Qeyri-maliyyə müəssisələri olan hüquqi şəxslərə kredit qoyuluşları ötən ilin müvafiq dövrünə nəzərən 64.1% artmış və onun cəmi kredit qoyuluşunda xüsusi çəkisi 68.2% təşkil etmişdir. Son bir il ərzində sənaye və istehsala yönələn kreditlərin məbləği 2.1 dəfə artaraq 161.2 mln.AZN, ticarət və xidmətə verilən kreditlərin məbləği 80.9% artaraq 567.3 mln.AZN, kənd təsərrüfatı və emala yönələn kreditlərin məbləği 49.7% artaraq 127.4 mln.AZN, nəqliyyat və rabitə sektorlarına verilən kreditlərin məbləği isə 67.5% artaraq 202.7 mln.AZN təşkil etmişdir. İqtisadiyyatın digər sahələrinin inkişafına təkan verə biləcək sahə olan inşaat və əmlak sektoruna yönələn kreditlərin məbləği 2 dəfə artaraq 137.6 mln.AZN-ə çatmışdır.

Fiziki şəxslərə verilən kreditlərin məbləği 63.8% artaraq 617.3 mln.AZN təşkil etmişdir ki, bunun da 3.6%-i *plastik kartlarla əməliyyatlar üzrə kreditlərin* payına düşür.

Ötən ilin müvafiq dövrünə nəzərən qısamüddətli kredit qoyuluşları 28.9%, **uzun müddətli kredit qoyuluşları** isə 2.2 dəfə artmışdır. Kredit qoyuluşlarında uzunmüddətli kreditlərin xüsusi çəkisi ötən ilin müvafiq dövründəki 37.4%-dən hesabat dövrünün yekunu üzrə 50.1%-ə yüksəlmişdir. Qeyd edək ki, son vaxtlar ipoteka kreditləşməsi mexanizminin işə düşməsi uzun müddətli kredit qoyuluşlarının artımına əlavə stimül verməkdədir.

Kredit qoyuluşlarının 97.1%-i bankların, 2.9%-i isə qeyri-bank kredit təşkilatlarının payına düşür. Banklar tərəfindən verilmiş kreditlərin strukturunda **özəl bankların payı** 50%-dən çox təşkil etmişdir.

Ötən ilin müvafiq dövrünə nəzərən dövlət sektoruna verilmiş kreditlər 7% azaldığı halda, özəl sektora verilmiş kreditlər 76.8% artmış və **kredit qoyuluşlarında özəl sektorun payı** 89.7%-ə yüksəlmişdir.

Manatın sərbəst dönərli valyutalara nəzərən məzənnəsinin möhkəmlənməsi kredit qoyuluşlarının valyuta strukturuna da təsir göstərmişdir. **Manatla kredit**

qoyuluşları 2006-cı ilin sentyabrında ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 81.5%, xarici valyuta ilə kredit qoyuluşları isə 49.2% artmışdır. 9 ayın sonuna kredit qoyuluşlarının 56.2%-ni xarici valyuta ilə verilmiş kreditlər təşkil etmişdir ki, bu da ötən ilin müvafiq dövründə olduğundan 4.8% azdır.

2006-cı ilin sentyabr ayında ötən ilin müvafiq ayına nəzərən **kreditlər üzrə nominal faiz dərəcələrində** kəskin dəyişikliklər baş verməmişdir. 2006-cı ilin sentyabr ayında milli valyuta ilə kreditlər üzrə orta faiz dərəcələri ötən ilin müvafiq ayına nisbətən 0.6% artmış və 01.10.06 tarixinə 16.2% təşkil etmişdir. Manatla hüquqi şəxslər üzrə orta faiz dərəcələri ötən ilin müvafiq ayına nəzərən 0.2% azalaraq 14.8%, fiziki şəxslər üzrə orta faiz dərəcələri isə 2.4% artaraq 19.9% təşkil etmişdir. Xarici valyutada verilmiş kreditlər üzrə orta faiz dərəcələri ötən ilin sentyabrındakı 17.5%-ə qarşı 17.2% təşkil etmişdir. Bu dövrdə hüquqi şəxslərə xarici valyutada verilən kreditlər üzrə orta faiz dərəcəsi ötən ilin sentyabrındakı 15.8%-dən hesabat dövrünün sonuna 15%-ə enmiş, fiziki şəxslərə verilən kreditlər üzrə faiz dərəcəsi isə 21.2%-dən 21.7%-ə yüksəlmişdir.

Mütəşəkkil Banklararası Kredit Bazarı. Hesabat dövrü ərzində Mütəşəkkil Banklararası Kredit Bazarında əqdlər manat və ABŞ dolları ilə bağlanmışlar. Manatla bağlanmış əqdlərin ümumi həcmi 10,8 mln. AZN təşkil etmişdir. Bağlanmış əqdlər üzrə orta illik faiz dərəcəsi 12,5% təşkil etmişdir. Müvafiq dövr ərzində ABS dolları ilə bağlanmış əqdlərin həcmi 6,3 mln ABS dolları təşkil etmişdir. Verilmiş kreditlərin müddəti 2-183 gün arasında dəyişmişdir.

Dövlət qısamüddətli istiqrazlar bazarı. 2006-cı ilin 9 ayı ərzində Maliyyə Nazirliyi tərəfindən Dövlət qısamüddətli istiqrazların yerləşdirilməsi üzrə 25 hərrac keçirilmişdir. Emissiyanın həcmi 117 mln. AZN, yerləşdirilmiş DQI-lərin həcmi isə 61,1 mln. AZN təşkil etmişdir. Orta ölçülmüş gəlirlilik ilk hərracda 12,4% təşkil etdiyi halda, sonuncu hərracda 14,4% səviyyəsinə yüksəlmişdir. Dövr ərzində gəlirliyin kəskin aşağı düşməsi halları da olmuşdur. Belə ki, 2006-cı ilin mart və aprel aylarında keçirilən 3 hərracda Dövlət qısamüddətli istiqrazları üzrə orta ölçülmüş gəlirlilik dərəcəsi müvafiq olaraq 5,61%, 5,41% və 5,32% təşkil etmişdir. Dövrün sonuna dövriyyədə olan DQI-rin həcmi 28,1 mln. AZN təşkil etmişdir.

Valyuta bazarı. Valyuta bazarının həcmi 2006-cı ilin 9 ayında ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 7.2% artaraq 7,1 mlrd. ABŞ dolları təşkil etmişdir. Valyuta əməliyyatlarının 86.7%-i ABŞ dolları ilə, 10.9%-i Avro ilə, 2%-i Rusiya rublu ilə və 0.3%-i digər valyutalarla aparılmışdır. Ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə avro ilə əməliyyatların həcmnin ciddi artımı qeydə alınmışdır. Belə ki, ötən ilin 9 ayında avro ilə əməliyyatlar ümumi valyuta əməliyyatlarının 7.1%-ni təşkil etmişdi.